

Милча Мадих

**ДР АЛЕКСАНДАР НЕДОК, ВАЉЕВО СРПСКИ
РАТНИ ХИРУРШКИ ЦЕНТАР И ГРАД БОЛНИЦА
У ЕПИЦЕНТРУ ВЕЛИКЕ ЕПИДЕМИЈЕ 1914–1915.**

НАРОДНИ МУЗЕЈ ВАЉЕВО, ВАЉЕВО 2017. СТР. 121-
123. РУКОПИС НАГРАЂЕН 2016. ГОДИНЕ ОД СТРАНЕ
ФОНДАЦИЈЕ „ДРАГОЈЛО ДУДИЋ“ ДРУГОМ НАГРАДОМ ЗА
ИСТОРИОГРАФИЈУ.

Аутор је афирмисани лекар, са дугом успешном каријером, потиче из породице чији је деда био лекар и учесник Великох рата, који се дуго бави истраживањем историје медицине, посебно у ратним условима, са више објављених књига, чланака, саопштења на стручним и научним скуповима. Рано детињство је провео у Ваљеву, где му је отац Светозар, носилац Албанске споменице, био судија у Команди Дринске дивизијске области.

Ова књига је синтеза свих ауторових истраживања и објављених радова на тему Ваљевска ратна болница, у којој документовано, хронолошки и систематично излаже упоредо ток збивања на ратишту и активност војног санитета и страних хуманитарних медицинских мисија. Оснивању и раду ратних болница у Ваљеву, које постаје својеврсни град болница, документовано је приказана, мноштвом података о њиховом раду на збрињавању рањених а у каснијем току рата и оболелих од заразних болести,

трбушног и пегавог тифуса и рекуренса, епидемије која се ширила муњевито, десеткујући и само лекарско особље као и цивилно становништво.

Ова стручно и документовано урађена анализа свега што се збивало, током прве две године рата, што се тицало активности санитета на збрињавању рањених и оболелих од заразних болести подељена је у три одељка: Ваљево, град болница 1914- 1915, Епидемија три тифуса у Србији (децембар 1914 – јуни 1915) – проширена сазнања и анализа и санитетско особље које је изгубило животе током ратних догађаја од 15.07. 1914. до 30. 09. 1915.

У првом одељку књиге аутор посвећује дужну пажњу стању српске војске, војног санитета, ратишту и војној доктрини у очи и првим ратним операцијама. На основу расположивих података из сачуваних извора, пластично и слојевито је представљена (не) спремност српске државе и војног санитета за велике обавезе, које ће проистећи из наступају-

ћег рата и његових последица. Пратећи прве битке и дешавања на фронту, нагли прилив рањеника, посебно у Ваљеву, као граду најближем фронту, јасно су приказани почетно несналажење и недовољна кадровска и материјална припремљеност за нарастајуће обавезе. Прилике на ратишту и велики прилив рањеника, са великим тешкоћама и надљудским напорима медицинског особља, збрињавани су најпре и највише у Ваљеву, које врло брзо постаје град болница. Пристизањем првих страних медицинских мисија су само донекле ублажили драматично стање, које ће се драстично погоршавати ширењем епидемије заразних болести, трбушног и пегавог тифуса, рекуренса и других.

У другом делу књиге аутор документовано са табеларним приказима, сликовито представља драматичну борбу са новим и најопаснијим непријатељем, који се експлозивно шири и на цивилно становништво. Посебна пажња посвећена је пристизању и укључивању страних медицинских мисија у борби за сузбијање заразе, лечењу оболелих и рањеника. Дужну пажњу и поштовање за улогу страних мисија и хуманих појединаца, од којих су многи жртвовали своје животе, посвећује аутор сваком појединцу, са много података о свакој мисији, местима где су је обављали, бројности, саставу, условима у којима

су је обављали и личним подацима. Детаљно и систематично се описују проблеми који су оптерећивали санитет у рату али и помоћ страних мисија и њихова значајна улога у превладавању огромних тешкоћа са којима је санитет био суочен. Прегледно и хронолошки систематично је приказано кретање броја оболелих, разбуктавање заразе, ток њеног трајања и њено обуздавање.

У последњем поглављу књиге, поред уводних напомена у којима се аутор ограђује због евентуалних мањкавости, дати су спискови медицинског особља страдалог током рата, са подацима о узроку, датуму и месту смрти, чиме је аутор ове вредне књиге одао посебну почаст њиховим жртвама. На крају приложен је Албум са одабраним и прикладним фотографијама, мапама, графиконима и факсимилима докумената и списак коришћене архивске грађе и литературе, који најбоље говори о студиозном приступу аутора у раду на овој књизи. Уз изводе из стручних рецензија генерала доцента др Вељка Тодоровића и пуковника, професора др Драгана Микића, биографије аутора и резимеа на енглеском језику, ово дело остаје као драгоцен сведочанство о страдању српског народа и војске али и солидарности и пожртвовања страних медицинских мисија.